

ACADEMIA ROMÂNĂ

Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii

– Divizia de Istoria Științei –

STUDII ȘI COMUNICĂRI/DIS

Vol. XVII/2024

MEGA

PERSONALITĂȚI ISTORICE CU ROL DECISIV ÎN EVOLUȚIA TEHNOLOGICĂ A ECHIPAMENTELOR JANDARMERIEI / POLIȚIEI ROMÂNE

Andreea Florina RADU¹

andre.radu@gmail.com

ABSTRACT: The present paper is of interest in the general framework of the concern regarding the history of the emergence of the Romanian armed forces intended for internal affairs and, specifically, the study regarding the evolution of the institution of the Gendarmerie from its early forms, going through the ante-, inter- and post-war period and up to the contemporary era. In this context and in accordance with the objectives regarding the history of science and technology, the author considered it at least interesting to address, in the present work, the topic of the historical evolution of the Gendarmerie from the perspective of the technical endowment, highlighting the key moments as well as the key characters (Romanian inventors) with an impact on this evolution, to be able to understand the positive and the less positive decisions in this regard, all these aspects currently being helpful in designing internal security and the future course of action in the face of contemporary world challenges. Moreover, contemporary military strategies have taken over from previous strategies a series of elements of continuity, such as the approach to risks and threats, reconsidering their scale in an allied context, the continuation of essential endowment programs and plans to transform the structure of military forces and to ensure national order and security.

KEYWORDS: Military structures, Gendarmerie, historical evolution of police equipment.

---

¹ Doctor în științe economice (ASE, București); Doctorand în științe administrative (UBB, Cluj-Napoca); expert afaceri europene și relații internaționale – MAI; lector asociat al Universității Angel Kanchev, Ruse (BG); membru asociat al CRIFST-DIS, Academia Română; absolvent al Cursului CRIFST 2023 „Inițiere în istoria și filozofia științei și tehnicii”.

Introducere

Tema aleasă, respectiv, „Personalități istorice determinante în contextul provocărilor tradiționale în evoluția tehnologică a echipamentelor Jandarmeriei / Poliției Române” prezintă interes în cadrul general al preocupării privind istoria apariției forțelor armate române destinate afacerilor interne și, în mod specific, al studiului cu privire la evoluția instituției Jandarmeriei de la formele sale incipiente, parcurgând perioada ante-, inter- și postbelică și până în epoca contemporană. Astfel, în concordanță cu obiectivele CRIFST privind istoria și filosofia științei și tehnicii, am considerat ca fiind cel puțin interesante de abordat, în articolul de față, momentele istorice în care anumiți români inventatori, personaje cheie în domeniul de referință au avut un cuvânt de spus în ceea ce privește inventarea și producerea armamentelor folosite pentru echiparea Jandarmeriei Române și astfel, pentru a putea înțelege deciziile pozitive și pe cele mai puțin pozitive de la acea vreme, toate aceste aspecte fiind actualmente de ajutor în conceperea securității interne și a manierei de acțiune viitoare în fața provocărilor lumii contemporane. De altfel, strategiile militare contemporane au preluat din strategiile anterioare o serie de elemente de continuitate, precum abordarea riscurilor și amenințărilor, redimensionându-le în context aliat, continuarea programelor esențiale de înzestrare și a planurilor de transformare a structurii de forțe militare și de asigurare a ordinii și siguranței naționale.

Articolul de față se structurează pe două capitole principale, fiecare având la rândul său câte două sub-capitole. Astfel, în cadrul primului capitol al lucrării de față, intitulat „Pagini din istoria apariției forțelor armate române destinate afacerilor interne și ierarhizarea acestora” am realizat, pe baza documentării, o scurtă incursiune în istoria științei și tehnicii militare a acestei componente de asigurare a ordinii și siguranței naționale, fiind amintite aspecte esențiale referitoare la formațiunile militare românești din sec. XIX, precum și în materie de evoluție în istoria modernă a echipamentului și tehnicii de luptă din dotarea forțelor destinate afacerilor interne în Țările Române. În același timp, acest capitol reliefează și câteva aspecte problematice tradiționale identificate în ceea ce privește domeniul înzestrării jandarmeriei/poliției române pentru a putea înțelege importanța, la acel moment, a invențiilor tratate în următorul capitol.

Cel de al doilea capitol este dedicat personalităților istorice determinante în evoluția înzestrării militare a forțelor armate române destinate

afacerilor interne în secolul XX, punctând contribuția a trei dintre personalitățile marcante ale vremurilor respective în ceea ce privește evoluția înzestrării forțelor poliției/jandarmeriei; personalități insuficient și pe alocuri uitate de istorie, și anume: cei trei inventatori români Vasile Buescu, Haralamb Dimancea și Marin Orița. Prin aceasta, am încercat să marchez în mintea cititorilor faptul că invențiile/ inovațiile românești în materie de armament-artilerie, utilizate la înzestrarea armatei și poliției/forțelor de ordine de la acea vreme, și-au adus o parte din contribuție la evoluția umanității, alături de celelalte descoperiri și invenții, de revoluțiile sociale sau cele industriale, toate acestea reprezentând salturi calitative ce deschid noi ere și epoci.

În ceea ce privește metodologia de lucru, am ales metoda sintetică și cea analitică, aplicate unui set de date/informații de natură istoriografică. Sinteza este bazată pe selectarea și punerea într-o anumită ordine logică a unor materiale documentare de natură istorică, încercându-se obținerea unei imagini de ansamblu (la nivel istoric) asupra Jandarmeriei Române și a manierei de obținere a tehnicii sale de luptă. În acest fel, am considerat că pot trece de la abstractul datelor istorice la aspectele concrete legate de tehnica de luptă și modul de acțiune al Jandarmeriei, reunind fiecare segment al evoluției sale istorice într-o imagine unitară pe care să o pot analiza. În scopul realizării acestui demers, am selectat o serie de materiale documentare, din care am extras datele/informațiile considerate relevante. Organizând sintentic toate aceste date, am trecut în cele din urmă la analiza interpretărilor și semnificațiilor pentru a obține concluzii utile problemelor actuale sau viitoare.

Ca dificultăți întâmpinate în procesul de documentare, pot menționa lipsa surselor bibliografice în domeniul studiat, în special în privința informațiilor referitoare la activitatea celor trei inventatori români aleși spre documentare și expunere în acest articol.

1. Pagini din istoria apariției forțelor armate române destinate afacerilor interne și ierarhizarea acestora

Deși nu are una dintre cele mai vechi tradiții europene în materie de jandarmerie, România a creat primele structuri care ar putea fi asimilate unei astfel de structuri militare, începând cu anul 1812 (după Tratatul ruso-turc de la București) sub auspiciile rusești, primind un ajutor politic, militar și material substanțial din partea Imperiului Țarist. Între 1812

și 1850, structurile militare românești de genul Jandarmeriei au evoluat, pentru ca în perioada 1850–1947 să acționeze din plin ca forțe destinate ordinii interne, sub denumirea de Jandarmerie. După 1947 și, respectiv după reorganizarea din 1949 această componentă aparține a Forțelor Armate avea să se intre într-o nouă etapă de dezvoltare și extindere a atribuțiilor, chiar dacă s-a renunțat atunci la denumirea de Jandarmerie.

Apariția în România a unor forțe armate special destinate afacerilor interne este indisolubil legată de istoria și evoluția acestor forțe pe întreg continentul european. Astfel, în Europa, originea îndepărtată a forțelor de ordine se pierde într-un trecut care nici nu mai poate fi bine documentat la ora actuală, cercetarea fiind nevoită să se întindă până în antichitate. În general, am putea spune că apariția conceptului de proprietate și ulterior, mai ales a formei particulare de proprietate care a fost (și este) proprietatea publică, a impus adoptarea de acțiuni și măsuri prin care să fie apărată și chiar garantată proprietatea, precum și întreg setul de drepturi ce decurg din ea.

Separarea puterilor în stat și respectiv specializarea forțelor armate, prin apariția la nivel distinct a unor forțe de ordine, s-a petrecut în Franța, după Revoluția din 1789. De altfel, Franța este prima țară (din Europa) în care s-au înființat forțe militare destinate ordinii publice, stabilind conceptul/termenul de Jandarmerie și oferindu-l ca model celorlalte state europene.

1.1 Formațiuni militare românești în secolul al XIX-lea

În cadrul istoriei moderne a României, înființarea Jandarmeriei Franceze (1798) și respectiv a Corpului Carabinierilor (1814) în Italia au servit drept modele concrete de realizare a unor forțe de ordine cu totul specializate, în mare parte cu înzestrări și pregătire specifică Armatei.

În Țările Române, încă din primele decenii ale secolului al XIX-lea (pe fondul diminuării dominației otomane și a creșterii influențelor țariste) s-a înregistrat o dezvoltare tot mai evidentă a unor forțe de ordine autohtone, înlocuind în acest fel forțele de ordine specifice dominației otomane, care erau compuse din mercenari albanezi, generic cunoscuți sub denumirea de *arnăuți*.

Până în anul 1850, când s-au înființat oficial primele structuri de jandarmi, formațiunile ostășești asigurau realizarea acțiunilor militare de natură polițienească, din aria de competență a Jandarmeriei. Echipamentul inițial al acestor structuri jandarmerești incipiente (între 1821 și 1850) era practic identic aceluia utilizat de infanterie.

Premergător Revoluției din 1821, în partea de sud a României de astăzi, în special în Banat și Oltenia, aveau să se formeze primele unități teritoriale destinate ordinii publice, sub denumirea de *plăieși* iar mai târziu, *panduri*. La fel ca în cazul infanteriei din Țara Românească, pentru o perioadă destul de lungă (între 1821 și 1850), din cadrul formațiunii ostășești de *lăncieri* s-au desprins și grupările care erau destinate acțiunilor de ordine și siguranță publică.

Chiar și după moartea prematură a lui Tudor Vladimirescu și desființarea structurilor militare de panduri, în baza Tratatului de la Adrianopol (1829), în Țările Române s-au instaurat ordini și administrații tot mai puțin dependente față de Înalta Poartă și care au creat bazele statului românesc modern. În vara anului 1830 s-au înființat în Muntenia unitățile de *dorobanți*, aceștia fiind o formațiune militară teritorială care participa pe timp de pace la asigurarea pazei și a ordinii interne, alături de structurile locale ale așa-numitei miliții pământene. Cu toate acestea, în primii ani dorobanții nu acționau permanent, ci doar când erau concentrați; și nici nu aveau un echipament și o uniformă bine stabilite, de multe ori procurându-și armele și muniția pe cont propriu, fiecare după posibilități.

Cu timpul, dorobanții au devenit o structură militară mult mai clar conturată, cu uniformă bine stabilită și echipament militar de ultimă generație, furnizat de către stat. În Moldova s-au constituit astfel, în 1830, niște formațiuni teritoriale denumite *Corpul slujitorilor*, destinate pazei și ordinii interne în Capitală și în unitățile administrativ-teritoriale. Până în 1848, aceste formațiuni teritoriale împreună cu *plăieșii*, cu *potecașii* (militar însărcinat cu paza anumitor drumuri de munte, dar mai ales a trecătorilor dintre Transilvania și Moldova) și *cordonașii* (grănicerii) asigurau odinea internă și siguranța sub conducerea *Departamentului Trebilor Dinlăuntru* (Ministerul Afacerilor Interne de mai târziu) și în cadrul structurilor administrative teritoriale (din județe și din ținuturi). Tehnica de luptă nu era una specializată, fiind comună pentru toate componentele forțelor armate românești din acea epocă.

1.2 Evoluția înzestrării militare a forțelor armate și de poliție

1.2.1. Evoluții în istoria modernă a echipamentului și tehnicii de luptă din dotarea forțelor destinate afacerilor interne în Țările Române

Momentul oficial al nașterii Jandarmeriei Române în istoria modernă este data de 3 aprilie 1850. Atunci, domnitorul Grigore Alexandru Ghica

împreună cu forul legislativ din Moldova (Divanului Obștesc) promulga Legiuirea pentru reformarea Corpului slujitorilor (înființat în 1830) în jandarmi. Prin acest act normativ Jandarmeria a început să existe ca instituție, căpătând un statut legal prin care s-au stabilit principiile sale de organizare și de funcționare. Regimentul de jandarmi din Moldova avea să fie împărțit în două diviziuni bine determinate, fiecare din acestea având o anumită arie de responsabilitate teritorială formată practic din câte 6 ținuturi. Fiecăruia dintre aceste ținuturi (sau județe) îi era repartizată o anumită companie de jandarmi, iar în plus față de aceste grupări teritoriale existau și câte o companie dislocată pe lângă primăria Capitalei (Isprăvnicia Iașului) și respectiv, încă una funcționând pe lângă Poliția Capitalei (Iași). În acest fel, Moldova anului 1850 dispunea de 14 companii de jandarmi cu un efectiv total de 1433 militari, unii călări și alții pe deștri. În mod normal Jandarmeria din Moldova se ocupa de siguranța și ordinea publică, participând și la acțiunile judiciare sau polițienești. Prin lege s-a stabilit ca Jandarmeria să execute un serviciu ordinar, cotidian, dar și un serviciu extraordinar, la cererea expresă a autorităților, în acest sens fiind constituite un anumit număr de subunități mobile. Abia în perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza, prin formarea Principatelor Unite și statutul internațional aparte (formând un spațiu geopolitic de confluență al marilor puteri, dintre care în special Imperiul Otoman și Imperiul Țarist) pe care aceste principate l-au avut, s-a putut trece la înzestrarea Jandarmeriei cu tehnică de luptă de ultimă generație, operându-se modernizări sub toate aspectele, inclusiv în materie de organizare și mod de funcționare în diverse situații de luptă. Astfel, în 1864 s-a decis ca Regimentul de Jandarmi să fie transformat în Legiunea de Jandarmi, iar escadroanele și companiile de jandarmi sunt înlocuite de escadroanele de dorobanți, pentru ca Legea de organizare a puterii armate în România (noiembrie 1864) să stabilească scoaterea Dorobanților/Jandarmilor de sub administrația Ministerului de Interne și trecerea lor în subordinea Ministerului de Război, în acest fel devenind componenți ai armatei permanente.

În perioada lui Cuza, pentru dotarea armatei române s-au achiziționat mai întâi o serie de arme care încă puteau suferi multe transformări / îmbunătățiri iar venirea Principelui Carol I și trecerea ulterioară a Principatelor Unite la statutul oficial de Regat (1881) au însemnat aplicarea unui set de reforme și mai ales aducerea de noi componente în înzestrare. Între anii

1866 și 1867 s-au făcut mari eforturi pentru completarea înzestrării noilor forțe armate române cu armament de ultimă generație.

Din punct de vedere al reorganizării Jandarmeriei, merită menționat faptul că încă din primăvara anului 1887 (sub guvernarea I. C. Brătianu) a fost adoptată o lege ce prevedea măsuri importante de reorganizare a Jandarmeriei Rurale, lege pusă în aplicare începând cu anul 1893. Ceva mai târziu, la data de 01.09.1893 apărea și Regulamentul de aplicare a Legii Jandarmeriei rurale. Potrivit acestor acte normative, Jandarmeria trebuia să dispună de armament, echipamente și instrucție militară aproximativ în același regim ca și trupele de infanterie și calaverie din cadrul Armatei, însă totodată să fie puse la dispoziția Ministerului de Interne pentru misiuni de domeniul ordinii publice și punerii în aplicare a legii sau altfel de misiuni specifice sistemului judiciar. Jandarmeria, către finele secolului XIX, era echipată cu aceleași modele de puști, carabine, pistolete și revolvere precum armata: puști americane Peabody (model 1868), puști prusace Dreyse (model 1867), carabine Dreyse (model 1871), revolvere Galand (model 1874), revolvere Buescu (model 1877), precum și o serie de arme albe clasice, precum: tesac, săbii de infanterie de tip Solingen, sabii Eisenhauer Solingen, săbii Weyersberg and Stamm și lănci cu fanion. Alte modele de arme au fost achiziționate în cantitate mult mai redusă, iar alte importante loturi de armamente moderne, pentru acea epocă, aveau să mai fie achiziționate în prima parte a secolului XX.

1.2.2. Evoluția înzestrării militare a forțelor armate și de poliție în istoria contemporană

Evenimentele sângeroase din anul 1907 au ridicat încă o dată într-un mod foarte serios problema securității interne și a punerii la punct a unui sistem mai eficace de asigurare a ordinii publice, în special în regiunile rurale. După cum se știe, în cazul evenimentelor din 1907 a fost în cele din urmă necesară intervenția Armatei pentru a se aplatina conflictul dintre țărani și arendași sau boieri. În acest caz s-a demonstrat ineficacitatea Jandarmeriei rurale în fața unor situații grave de criză, fapt ce a generat luarea unor noi măsuri de reorganizare a Jandarmeriei prin apariția, înainte de toate, a unui nou cadru legal: legislația privind jandarmeria s-a modificat succesiv în anii 1908, 1911 și respectiv în 1913, totodată introducându-se și dotări noi, odată cu schimbările în dotarea tuturor forțelor armate române.

Odată cu reînzestrarea forțelor armate destinate apărării naționale s-a trecut în mai multe rânduri la reînzestrarea jandarmeriei, existând astfel mai multe etape istorice: în perioada dinainte de Primul Război Mondial, în perioada dinainte de al Doilea Război Mondial și respectiv, după instalarea regimului de ocupație sovietic și a regimului comunist autohton.

Premergător Primului Război Mondial, forțele armate române s-au dotat cu următoarele armamente ușoare care au fost întrebuințate deopotrivă de jandarmi și militarii din cadrul Armatei: revolverul Saint Etienne (model 1892), revolverul Smith & Wesson (generația a 3-a), pistolul Steyr (model 1912), pușca cu repetiție Mannlicher (model 1893), pușca cu repetiție Mannlicher (model 1888/1895), pușca cu repetiție Lebel (model 1886-M93), pușca cu repetiție Berthier (model 1907/1915), pușca cu repetiție Vetterli-Vitali (model 1870/1887), pușca Martini-Henry (model 1879).

Evoluția interbelică a Jandarmeriei și a înzestrării acesteia au depins mai ales de numeroasele și amplele reorganizări survenite între 1919 și 1949, ceea ce a impregnat un curs sinuos al situației Jandarmeriei după anul 1947, marcat de o anumită instabilitate a deciziei politice și frecvente restructurări și reorganizări ale Ministerului de Interne, uneori deciziile de reorganizare fiind de scurtă durată și urmate de reveniri asupra acestora. În tot acest timp, înzestrarea Jandarmeriei (îndiferent cum s-a denumit oficial și în subordinea cui a fost), s-a înscris în liniile mari ale modificărilor din înzestrare suferite de toate celelalte componente ale forțelor armate române de la acea vreme.

2. Personalități istorice determinante și provocări tradiționale în evoluția înzestrării militare a forțelor armate române destinate afacerilor interne în secolul al XX-lea

În cei aproape 200 de ani (primele formațiuni de genul Jandarmeriei au fost înființate sub guvernarea rusă a lui Pavel Kiseleff, în 1830; deși oficial Jandarmeria română se naștea abia în 1850) de istorie a Jandarmeriei române, aceasta a fost implicată în multe evenimente istorice importante, generând propriul său tribut de sânge. Există, așadar, o listă lungă de “eroi” ai Jandarmeriei și persoane care au avut merite deosebite, însă în articolul de față nu mă voi îndrepta către personalitățile care au însemnat ceva în istoria Jandarmeriei române din perspectiva activității lor de comandă în

timp de pace sau de război, sau a manierei în care au administrat, (re) organizat activitatea Jandarmeriei ori au contribuit la dezvoltarea acesteia.

Cu toate acestea, în cele ce urmează m-am oprit doar asupra acelor personalități a căror activitate a avut o importanță deosebită asupra Jandarmeriei din perspectiva istoriei științei și tehnicii.

Așa cum am precizat mai sus, armamentele din dotarea Jandarmeriei s-au redus multă vreme la armele de foc ușoare, portative, din categoria revolver sau pistol (în cazul ofițerilor) și pușcă în cazul subofițerilor și soldaților, alături de armamentele albe (sabie de ofițer, tesac sau lance). Prin urmare, vom vedea în cele ce urmează în ce manieră s-a realizat înzestrarea Jandarmeriei cu revolve, în situația în care aceste arme erau scumpe și pretențioase din punct de vedere al tehnologiei de fabricare.

În mod distinct față de alte lucrări referitoare la istoria Jandarmeriei, articolul de față își îndreaptă atenția către momentele istorice în care anumiți români au avut un cuvânt de spus în ceea ce privește inventarea și producerea armamentelor folosite pentru echiparea Jandarmeriei Române.

Acesta fiind unul din obiectivele pe care mi l-am propus, voi expune în cele ce urmează activitatea și influența pe care au avut-o trei dintre inventatorii români în domeniul tehnicii de luptă: Vasile Buescu, Haralamb Dimancea și Marin Orița.

1.1. Contribuția lui VASILE BUESCU (1846–1882), proiectant român al revolverului „Model 1876 Buescu”, la evoluția înzestrării militare a forțelor armate române destinate afacerilor interne

Căpitanul de armată Buescu a fost un inventator român destul de cunoscut în epoca sa, deoarece sistemul de revolver și pușcă, cu încărcare pe la culată (în fapt o îmbunătățire a revolverului belgian Galand Lebeau), realizat de el în 1875, a fost introdus în înzestrarea forțelor armate din România în perioada Războiului de Independență, iar după acest război, în înzestrarea trupelor de Jandarmi.

A debutat în cariera militară prin absolvirea Școlii de Ofițeri din București în 1867, șef de promoție, în anul 1871 fiind trimis la studii militare la Liege, Belgia. Ca funcții militare a ocupat poziția de director adj. al Arsenalului Armatei (1877–1878), comandant de baterie/R. 2 Art. (1879-...) și ulterior, profesor la Școala de Ofițeri.

Modelul de revolver de producție autohtonă a fost de preferință trimis către unitățile Jandarmeriei, mai ales că armamentele Armatei din perioada

Fig. nr. 1 – Vasile Buescu în uniformă militară. Sursă poze: [42]

1877–1916 care au cunoscut în mai multe rânduri etape de achiziții a unor loturi conținând diverse modele fabricate, cu precădere, în afara țării².

Armele proiectate de Buescu au venit într-un context în care România avea mare nevoie de armament individual portativ dar totodată nu dispunea de resursele financiare suficiente unor achiziții de mari dimensiuni și nici nu putea contracta cu vreo mare putere militară a epocii astfel de tranzacții de volum mare, căci nu ar fi fost permise de către puterile ostile față de România și care nu ar fi privit cu ochi buni activitatea de organizare și înzestrare a unor forțe armate autohtone în teritoriul României.

La cumpăna dintre secolele XIX și XX tehnologia armamentelor individuale portative se găsea într-o epocă de avânt al dezvoltării și inovării, apărând pe rând elemente tehnologice foarte importante în evoluția

² [22]

armamentelor moderne: pulberea fără fum pe bază de nitroceluloză (începând cu anul 1884) și nu în ultimul rând, armamentele automate de diverse dimensiuni. În acest context și ținând cont de sensul și conținutul evoluției tehnologice, militarii români din cadrul Armatei (dintre care în special aceia din Forțele Terestre) au primit în înzestrare³ arme semiautomate tot mai performante și binențeles, armamente automate de dimensiuni și masă relativ redusă, deci foarte maniable.

Astfel încât, revolverele (arme care au dominat piața secolului XIX) au fost îndreptate mai curând către forțele Ministerului de Interne, intrând în dotarea Jandarmeriei și Poliției. În Armată, revolverele și pistoletele (semiautomate) au intrat în dotarea ofițerilor (mai ales) dar și în general a militarilor din cadrul Cavaleriei și Artileriei de câmp.

În privința Jandarmeriei, revolverele au constituit armele cele mai mult întrebuițate de către (sub)ofițeri, în timp ce militarii din trupele de Jandarmi erau echipați cu puști. La începutul sec. XX forțele armate române erau înzestrate cu revolverul francez Saint Etienne cal. 8 mm, modelele 1892 și 1896, de ultimă generație, revolverele de producție românească (modelul Buescu) fiind redirecționat mai ales către Jandarmerie.

Pentru a înțelege importanța revolverului Buescu va trebui mai întâi să vedem cu cine anume a concurat Buescu pe piața românească a armelor. Aproximativ în aceeași epocă față de Buescu, forțele armate române achiziționau revolverele Saint Etienne⁴. În ce privește revolverul Saint Etienne (modelul 1892 fiind modelul de bază) acesta a fost cunoscut în epocă și ca Revolverul Lebel, după numele ofițerului francez/proiectant de muniție Nicolas Lebel, produs de Fabrica Saint Étienne, Franța. Revolverul Lebel a fost înlocuit oficial abia în 1935, dar a continuat să fie larg întrebuițat în deceniile următoare.

În momentul intrării României în Războiul de Independență s-a decis adoptarea ca armă (mai ales pentru ofițeri și jandarmi) a revolverului Model 1876 Buescu, acesta fiind proiectat și construit după sistemul belgian Galand-Lebeau, combinat cu sistemul Chamelot-Delvigne: Revolverul Buescu Model 1876 (sistemul de bază Galand-Lebau) a reprezentat un model îmbunătățit la care mânerul nu mai era detașabil, butoiușul dispunea de o întărire în formă de inel, iar ejectorul a fost proiectat după sistemul Chamelot-Delvigne.

³ [23]

⁴ [18]

Fig. nr. 2 – Revolverul Buescu Model 1876 de cal.11 mm. Armă obținută prin hibridizarea și îmbunătățirea mai multor modele străine, consacrate. Cartușul avea cca 1,5 grame pulbere de azvârlire și un proiectil de masă relativ mare, cca 15 grame. Sursă poze: [43]

Către finele secolului XIX s-a pus problema modernizării armamentelor, iar interesul României s-a îndreptat către producătorii francezi, de altfel printre cei mai mari din Europa în acea epocă.

Spre deosebire de Arsenalul Armatei ce fabrica revolverul românului Buescu din a doua jumătate a sec. XIX, uzina *Manufacture d'Armes Saint Étienne* era o veche fabrică de arme (apărută mai întâi ca atelier în 1665, devenită fabrică în 1765 sub conducerea lui Jean Joseph Carrier de Montieu) iar revolverele furnizate de francezi au constituit un înlocuitor de calitate superioară pentru vechiul revolver MAS 1873 Chamelot-Delvigne. De altfel, la nivelul anului 1890 uzina franceză era una dintre cele mai mari din Europa, având peste 10.000 de muncitori și 9.000 de mașini-unelte, iar producția de serie era de peste 1.600 de puști pe zi alături de o gamă variată de alte armamente. Ținând cont de dimensiunile și de importanța acestei uzine, începând cu anul 1994 ea a intrat sub controlul direct al Ministerului de Război (Ministerul Apărării) francez, devenind furnizorul oficial al armatei franceze.

De altfel, revolverul Lebel a fost arma individuală din dotarea ofițerilor francezi pe tot parcursul Primului Război Mondial. Modelul 1892 a fost interesant și pentru forțele armate române, stabilindu-se la nivel politic importarea unei cantități mari odată cu anul 1896, de unde și denumirea oficială românească: *Revolver Mod. 1896*.

Revolverul Lebel a fost considerat la nivel mondial ca o reușită tehnică și comercială, beneficiind de mecanisme concepute și fabricate la un nivel claitativ superior, dar și întrebunțând o muniție îndeajuns de puternică,

de cal. 8 mm. Nici nu s-a pus vreo clipă problema ca modelul vechi Buescu (1876–1878) să înlocuiască în înzestrarea Armatei române modelul Lebel, acesta fiind practic fabricat între anii 1892 și 1924, înzestrând mai ales militarii francezi din cadrul forțelor terestre, marinei și jandarmeriei. Până la începutul Primului Război Mondial erau deja în înzestrarea Armatei române aproape 11.200 revolvere Lebel și peste 1,7 milioane de cartușe de calibru 11 mm. Cu toate acestea, revolverele Buescu au rămas în înzestrare chiar și în timpul Primului Război Mondial, fiind mai ales în dotarea unităților de Jandarmerie care executau misiuni de luptă de regulă în spatele frontului și în vederea susținerii acțiunilor de luptă propriu-zise, purtate de trupele combatante.

Pentru a înțelege maniera în care s-a făcut înzestrarea forțelor armate, incluzând Jandarmeria, între anii 1877–1900, trebuie mai întâi să lămurim care au fost elementele care au participat în luarea deciziilor și în final, să vedem *ce merite au avut românii* în această privință. Astfel, din analiza situației României în perioada anterior menționată rezultă următoarele aspecte relevante în ceea ce privește înzestrarea militară, privite din perspectivă politică, tehnologică și juridică:

Table nr. 1 – Aspecte relevante ale înzestrării militare, din perspectivă politică, tehnologică și juridică

politic	tehnologic	juridic
Nu se puteau achiziționa cantități mari de armamente decât din partea unei puteri militare prietene, deci dintre acelea care nu manifestau în mod direct pretenții hegemonice asupra României; din acest punct de vedere, afaceri în condiții bune se puteau face cu Franța, Spania, Italia și SUA; cu Spania s-au încheiat câteva contracte privind fabricarea de armamente ușoare, portative, la prețuri foarte reduse, sub rezerva calității mediocre sau chiar slabe;	Nu se putea lua în calcul achiziționarea unor armamente care să presupună infrastructuri și operații complexe de mentenanță. Era necesar ca toate armamentele provenite din import să poată fi fabricate, la nevoie, de industria internă sau cel puțin să se poată fabrica piese de schimb și să se asigure operațiunile de service în regie proprie. În aceste condiții, Franța s-a arătat dispusă să transfere către România adițional	România avea nevoie, înainte de toate, de date și informații tehnologice care să permită crearea, încetul cu încetul, a unei industrii militare proprii.

Italia nu a oferit nimic interesant; SUA practicau prețuri și condiții de contractare nesatisfăcătoare pentru bugetul limitat al României. În aceste condiții, românii au găsit în Franța atât principala sursă pentru achiziții în domeniul tehnicii de luptă, cât și principalul furnizor de modele și idei tehnologice; așadar, Franța s-a dovedit (pentru multă vreme, până la Primul Război Mondial și în timpul acestuia) cel mai important furnizor de tehnică militară al României.	loturilor de armamente / muniție, documentația tehnologică și instruirea personalului românesc pentru operațiuni de service și mentenanță.	
---	--	--

După cum se poate remarca și din aspectele relevante în ceea ce privește înzestrarea militară, prezentate în tabelul de mai sus, înaintea Primului Război Mondial, din inițiativa Franței (în special), Regatul României a fost ajutat prin infuzia masivă de armament din surse occidentale, cu sprijinul incontestabil al generalului francez Henri Mathias Berthelot. Așadar, cadrul geopolitic (între liniile frontului de est și ale celui de vest) și contextul istoric (războiul) au marcat dotarea României, nicidecum politica judicioasă a guvernelor române.

Pentru a înzestra Jandarmeria (în special) cu arme ușoare, portative (revolvere) în România jumătății secolului al XIX-lea, care nu dispunea de o industrie proprie destinată tehnicii militare, se impunea găsirea unor variante care să poată fi proiectate și fabricate / reparate în atelierele românești. Astfel, au fost adoptate în ordine cronologică următoarele modele⁵:

– *Revolverul Sistem Lefauchaux* (un model îmbunătățit al mai vechiului revolver din înzestrarea Marinei franceze, M-1858), fabricat de către Uzina E. Lefauchaux din Paris, experimentat de români între anii 1864 și 1876. Începând cu anul 1876 la aceste revolvere s-a introdus muniția cu percuție centrală, model înregistrat în documentația din România drept *Revolverul Sistem Lefauchaux, Model 1864-1876*. Inginerii

⁵ [36]

și tehnicienii români au experimentat această armă fără a fi mulțumiți de performanțele înregistrate.

– *Revolverul Model 1874 (Sistem Galand-Lebau*, o îmbunătățire adusă modelului 1872), fabricat de Uzina Lebeau (Liège) a fost încercat de români între anii 1874 și 1876. În anul 1876, Vasile Buescu lucrând în atelierele din România avea să aducă o serie de îmbunătățiri Sistemului Galand-Lebau apărând în acest fel Revolverul Buescu Model 1876, cu mânerul fix, butoiăș ranforsat și mecanisme inspirate după modelul francez Chamelot-Delvigne. Acesta avea să fie revolverul din înzestrarea militarilor români în timpul Războiului de Independență, iar ulterior, până la Primul Război Mondial avea să echipeze mai ales ofițerii de Jandarmerie.

– *Revolverul Model 1896*, în dotarea României între anii 1896 și 1944, produs de Manufacture d’Armes (din St. Etienne, Franța). A fost vorba de fapt de revolverul francez de mare serie Model 1892, achiziționat de români în 1896 și redenumit în documentația oficială românească *Model 1896*. A fost principalul revolver din înzestrarea Armatei române până la al Doilea Război Mondial. Din pricina intrării în dotarea Armatei a acestui revolver, modelul Buescu a fost redirecționat către Jandarmerie.

– *Revolverul Model 1915*, fabricat în regim experimental în cadrul unor ateliere din Spania (sub patronajul firmei de biciclete Orbea Hermanos y Cia din Eibar, Spania) și întrebuițat de români între anii 1915–1944. Era, de fapt, o încercare de copiere a modelului american Smith & Wesson, însă departe de condițiile de calitate a materialului și manoperei modelului original american. Revolverul Buescu s-a dovedit superior calitativ.

– *Revolverul Model 1915*, un alt model experimental, fabricat de Garate Anitua y Cia (din Eibar, Spania) în perioada Primului Război Mondial și aflat în dotarea României între anii 1915 și 1944. A fost o încercare de copiere a modelului american Colt Army Special, dar calitatea a fost slabă. Și de această dată, modelul Buescu s-a dovedit superior calitativ.

– *Revolverul Model 1915*, în dotarea României între anii 1915 și 1919, fabricat de Trocaola Aranzabal & Cia și un grup de alte ateliere de mai mică importanță. Era de fapt o încercare de copiere a unui model american Smith & Wesson din anul 1914. De slabă calitate, sub nivelul revolverului Buescu.

– *Revolverul Nagant Model 1915*, produs de Compania Nagant (Liège și Tula).

Dintre toate revolverele aflate în dotarea forțelor armate române, doar revolverul St. Etienne Model 1896 și revolverul Nagant au fost de calitate superioară, putând concura cu revolverul Buescu. Celelalte modele nu au corespuns pretențiilor privind calitatea și în general au fost evitate. De aceea, revolverul Buescu a fost foarte popular în rândurile jandarmilor în perioada 1877–1919. În special în perioada Războiului de Independență acest revolver de producție românească a dovedit reale calități tehnice și tactice.

Trebuie menționat că în perioada interbelică Regatul României nu face mare lucru în privința înzestrării forțelor armate. Abia către finele perioadei interbelice, când statele occidentale se pregăteau de război, sub presiunile exercitate de acestea, România începe să se înarmeze în mod serios, fiind create și operaționalizate, în perioada 1937–1940, primele mari fabrici de armament autohtone. După cel de al II-lea Război Mondial, România își pune realmente bazele unei industrii proprii de armament. Înzestrarea forțelor armate (inclusiv a acelor destinate apărării și ordinii interne) cade în cea mai mare pondere în sarcina industriei naționale, dar și a ajutorului acordat de URSS. În perioada 1965–1989 statul roman a fost capabil, în cea mai mare măsură din întreaga sa istorie cunoscută, să își asigure necesarul în tehnică de luptă și calificarea personalului combatant.

Revenind la revolverele Buescu, după primul Război Mondial, acestea au fost încetel cu încetel retrase din dotările forțelor armate române, iar în timpul celui de-al II-lea Război Mondial, militarii români aveau cu totul alte armamente individuale portative decât cele din perioada Războiului de Independență. În acest fel, revolverul românesc și inventatorului său au fost pe nedrept uitate, cu toate că între anii 1877–1878 revolverul Buescu a fost una din armele de foc importante din dotarea militarilor români care au luptat în Războiul de Independență, iar între 1878 și 1919 a fost o armă importantă din dotarea Jandarmeriei Române.

Pentru invenția sa, căpitanul Vasile Buescu a fost decorat cu *Medalia Bene-Merenti*, clasa I.

1.2. Contribuția lui HARALAMB DIMANCEA (1855–1890), proiectant român al revolverului „Model Dimancea”, la evoluția înzestrării militare a forțelor armate române destinate afacerilor interne

Dimancea a fost un alt inventator (cunoscut mai ales pentru invenția sa din anul 1885) și proiectant român de revolvere care a trăit aproximativ

în aceeași epocă cu Vasile Buescu, dar a fost mult mai puțin cunoscut decât acesta. Mai mult, Haralamb Dimancea a lucrat mai mult în afara granițelor României și a avut o viață foarte scurtă, pierind la vârsta de numai 35 de ani. Revolverul Dimancea ar fi ajuns să constituie arma de bază a Jandarmeriei române, dacă s-ar fi ajuns la producția sa de mare serie.

Dacă Buescu a prelucrat unele modele (franceze), deja aplicate cu succes, combinându-le și îmbunătățindu-le, Dimancea a încercat să creeze o tehnologie cu totul nouă, diferită față de orice model cunoscut și aplicat până atunci. Într-adevăr, revolverul Dimancea a fost aproape cu totul diferit față de armele similare din perioada de sfârșit a secolului al XIX-lea sau anterioare aceluși moment, el rămânând până în momentul de față un exemplu interesant de armă atipică^{6,7,8}.

Din păcate, s-a păstrat în inistoria tehnicii militare doar ca o simplă curiozitate, nimeni nefiind până în momentul de față interesat să preia tehnologia Dimancea în sensul de a o îmbunătăți sau de a-i găsi alte aplicații în tehnica de luptă sau în alte domenii. Anterior lui Dimancea, constructorul german *Johann Nikolaus von Dreyse* (1787–1867) a mai realizat un revolver atipic (în 1861) oarecum asemănător la aspect (dar nu și din punctul de vedere al concepției și mecanismelor) denumit *Dreyse Needle Revolver*, dar fără ca acesta să fie un succes și să fi fost introdus în producție de mare serie. La începutul secolului XX, armurierul german Walter Decker inventa revolverul denumit *Decker Pocket Revolver* (patent US 1.067.004/1913), de cal. 6,35 mm cu 6 focuri (fabricat în serie foarte mică în Germania, până în 1914, a fost ulterior importat și asamblat în Anglia de RH Mueller din Londra). Deși asemănător ca aspect exterior cu revolverul Dimancea, modelul Decker conținea altfel de mecanisme.

Haralamb Dimancea a fost un ofițer român de artilerie, încadrat în Regimentul 2 Artilerie, București, cu grad de căpitan, care în ultima parte a secolului al XIX-lea a inventat și fabricat un model ciudat și complet atipic de revolver de calibrul 9 mm, compatibil cu muniția uzuală destinată armelor Poliției britanice. Din păcate, marii contractori/ producători europeni s-au ferit de el, motivele din spate fiind destul de controversate, având în vedere multe aspecte pozitiv punctate și care au atras curiozitatea multor specialiști sau pasionați de arme.

⁶ [25]

⁷ [33]

⁸ [34]

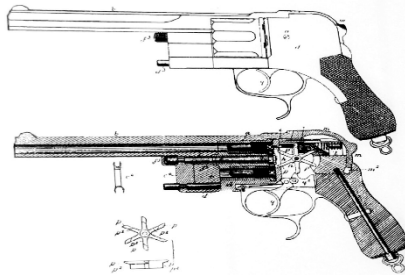

Fig. nr. 3 – Aspectul exterior al revolverului Dimancea. Pe suprafața țevii sunt ștanțate textele: Kynoch Gun Factory Aston (denumirea producătorului, a locului fabricației) și Revolverul Dimancea (denumirea modelului).
 Schița Revolverului Dimancea (1885), așa cum a fost prezentat de către inventatorul său în cadrul brevetului (dreapta). Sursă poze: [44]

Până în momentul de față, revolverul Dimancea a rămas o armă complet nouă care nu a avut succes comercial, dar reprezintă o armă unică la nivel mondial prin concepția și aspectul său. Dezinteresul manifestat de contractori și dispariția prematură a inventatorului au făcut ca revolverul Dimancea să nu intre niciodată în înzestrarea Poliției britanice sau a Jandarmeriei Române.

Cu toate că nu a intrat niciodată în producție, mă voi opri asupra acestui model de revolver, căci el a conținut soluții tehnologice interesante și chiar unice în lume, cel puțin pentru acea epocă, fiind recunoscut de cunoscători drept un adevărat geniu în construcția armelor de foc de la finele secolului al XIX-lea, fiind o sursă ulterioară de inspirație pentru alte modele.

Revolverul Dimancea avea dimensiunile de 129×277 mm cu o greutate

(gol) de cca. 1,2 kg. Butoiașul revolverului Dimancea avea capacitatea de 6 cartușe. Mecanismul inventat de Dimancea permitea funcționarea armei în regim *double action*⁹. Revolverul era proiectat pentru a se putea demonta foarte ușor prin deșurubarea manuală a unui șurub de lungime mare care era dispus în baza mânerului. În mod deosebit acest revolver ar fi dorit să aducă simplitatea procesului de fabricație și costul redus al materialelor, căci mecanismele lui erau puține și simple ca formă și ca manieră de fabricare. Haralamb Dimancea a utilizat în proiectul său un sistem de clichetși¹⁰ și un cocoș care se deplasa rectiliniu condus de clichetși, pentru a realiza armare și percuția.

Din păcate, pentru realizarea concretă a clichetșilor se pierdea mult material în timpul procesului de fabricație, adică pentru obținerea unei piese finite de o anumită dimensiune și masă trebuia utilizat un material brut de dimensiune și masă mult mai mari. În plus, acest revolver nu a oferit un avantaj atât de important încât să atragă atenția firmelor producătoare.

Producția experimentală a durat doar doi ani: între anii 1888 și 1890, acesta din urmă fiind chiar anul morții lui Dimancea. Din câte se pare un număr mic de asemenea revolvere ar mai fi fost fabricate de Uzinele Kynoch în perioada Primului Război Mondial.

Revolverul a fost considerat ca având un consum mare de material și atipic, fără a aduce avantaje importante în raport cu celelalte revolvere și totodată bazat pe mecanisme atipice, pentru care tehnicienii atelierelor de fabricație nu aveau experiență de lucru, nefiind deloc familiarizați cu sistemele de clichetși propuse de Dimancea. În același timp, nu s-au observat avantaje față de revolverele care existau la acea vreme.

Din punctul de vedere al multor specialiști, situația revolverului Dimancea nu era chiar atât de gravă, în sensul că primul model putea fi

⁹ *Regim double action* = Regim de funcționare/tragere al revolverelor/pistoalelor în care de fiecare dată când utilizatorul apasă trăgaciul se produce automat atât armarea cocoșului cât și detenta (tragerea propriu-zisă) nemaifiind nevoie de două acțiuni independente, și anume armarea cocoșului și tragerea. Vs. *Regim single action* = Regim de funcționare/tragere al revolverelor/pistoalelor în care de fiecare dată când utilizatorul dorește executarea unui foc, el trebuie să armeze cocoșul manual înainte de a trage.

¹⁰ Clichetșul este un organ de mașină din cadrul unui mecanism opritor sau de (de)blocare și care se prezintă sub forma unei bare sau/și al unei roți crestate. Un astfel de mecanism este destinat menținerii unui sistem mecanic într-o anumită poziție și eliberării acestuia în momentul acționării clichetșului.

supus unor operații succesive de îmbunătățire, iar tehnicienii și muncitorii s-ar fi putut familiariza destul de repede cu mecanismele inventate de Dimancea. Este adevărat că primul model experimental presupunea un consum mare de material, dar acest neajuns ar fi putut fi redus cu timpul, mai ales că mecanismele de dare a focului la revolverul Dimancea erau formate dintr-un ansamblu de piese de configurație mai simplă decât în cazul majorității revolverelor realizate până atunci.

Cauza principală a eșecului comercial în cazul revolverului Dimancea, cel mai probabil, a constituit-o chiar moartea inventatorului în anul 1890. Câtă vreme el ar fi fost viu și activ, modelul inițial ar fi suferit numeroase îmbunătățiri și cel mai probabil într-un final s-ar fi obținut un model vandabil de revolver destinat forțelor de Poliție, inclusiv Jandarmeriei din România.

1.3. Contribuția lui MARIN ORIȚA (1897–1966), proiectant român al „Pistolului-mitralieră Oriță”, la evoluția înzestrării militare a forțelor armate române destinate afacerilor interne

Orița a fost un ofițer român care a lucrat în cadrul Arsenalului Armatei (denumirea din acea epocă a fabricilor de stat destinate construcției și reparației tehnicii de luptă), începând cu anul 1924, rămânând cunoscut pentru meritele sale în ceea ce privește proiectarea (1941, modelul M41) și fabricarea în serie (1943) a primului pistol-mitralieră românesc, model destinat înzestrării forțelor armate române^{11,12}.

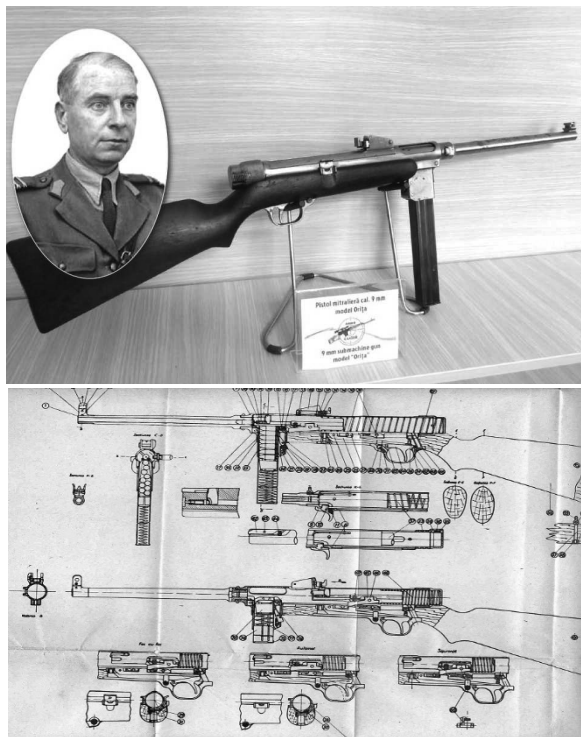
După cel de-al Doilea Război Mondial, Marin Orița avea să mai participe în 1948 la îmbunătățirea pistolului-mitralieră Orița M41, codificat M48 și la realizarea unei variante cu pat metalic rabatabil.

Lui Marin Orița îi mai sunt atribuite și alte îmbunătățiri și invenții în materie de armament: adaptarea puștii mitralieră M1915 Chauchat (Franța) pentru muniția germană de 7,92×57 mm; inventarea unor modele ieftine de muniție pentru instrucție; inventarea (1943) dispozitivului manual de alimentare cu muniție a încărcătorului-sector.

Desigur, arma automată proiectată (în principal) de Marin Orița nu a fost inițial destinată Jandarmeriei, dar finalmente a ajuns în dotarea acestei structuri militare, precum și în dotarea Gărzilor Patriotice de mai târziu (1968), chiar dacă noua denumire a jandarmilor era aceea de *Trupe de*

¹¹ [32]

¹² [19]

Fig. nr. 4 – Pistolul-mitralieră Orița (1941–1948) prima armă automată concepută și realizată integral în România, la Cugir, întrebuințată cu succes în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Sursă poze: [45]

Securitate. Explicația este foarte simplă: după 1944 și mai ales, după 1947, în România s-au introdus în producție de serie armamentele de origine sovietică, modelul Orița fiind încetul cu încetul îndepărtat din producție. Noile loturi de arme (în special pistolul-mitralieră sovietic PPS) erau destinate în special Armatei, către trupele Ministerului de Interne fiind redirectionate mai ales loturile pre-existente de arme care erau îndepărtate din dotările Armatei, printre care și pistoalele-mitralieră Orița^{13, 14, 15}.

Acest pistol-mitralieră a fost fabricat la Cugir între anii 1943 și 1948

¹³ [21]

¹⁴ [24]

¹⁵ [8]

și întrebuința muniția standard de cal.9 × 19 mm Luger/Parabellum. Principiul de funcționare era reculul liber al închizătorului, fără capacitatea de siguranțare. Putea executa foc în regim automat ori semiautomat și a fost întrebuințat de forțele armate române în al Doilea Război Mondial. Drept urmare, anterior bătăliei de la Stalingrad, în înzestrarea fiecărei divizii de infanterie române se aflau pistoale-mitralieră „Orița”.

În activitatea sa de proiectare, Marin Orița a fost probabil influențat de modelele similare existente deja în dotarea altor armate: pistoalele-mitralieră germane MP-38 și MP-40 Schmeisser, Beretta și Danuvia 39M. La modelul Orița s-a îmbunătățit închizătorul cu mecanismele sale de percuție. Deși realizat încă din 1941, pistolul mitralieră Orița a fost aprobat pentru a intra în dotarea Armatei române abia în anul 1943, în plin război.

Pentru meritele sale deosebite în slujba Armatei Române, căpitanul Marin Orița a fost decorat cu: „Insigna pregătirii premilitare clasa a II-a”, Medalia „Centenarul Regelui Carol I” precum și cu Medalia „Coroana României” în grad de cavaler, conform Înaltului Decret nr. 1517/1940.

Având în vedere cele expuse mai sus, sub aspectul dotării trupelor de Jandarmi între anii 1877–1945 am putea spune că cei trei inventatori români (*Vasile Buescu*, *Haralamb Dimancea* și *Marin Orița*) au avut merite deosebite, deoarece trebuie luate în calcul următoarele aspecte istorice și de ordin tehnic:

- au proiectat și realizat în special armamente individual portative de dimensiuni reduse și destinate unor largi categorii de utilizatori, nu doar trupelor comabatante ale Armatei;

- au încercat să îmbunătățească diverse modele de arme existente deja în producție și serviciu în acea epocă, mai ales din cele destinate forțelor de Poliție franceze și germane;

- au căutat să simplifice procesul de fabricație și să reducă toate costurile legate de materii prime și manoperă;

- au încercat (și în cea mai mare parte a cazurilor au și reușit) să pună la punct modele care să fie compatibile producției de mare serie în condițiile precare ale industriei românești;

- au căutat să propună noi soluții tehnologice, mai ales în cazul lui Haralamb Dimancea și a activității sale de inventică și producție experimentală, chiar dacă din diverse motive acele soluții nu au putut fi niciodată aplicate în practică.

În acest sens, trebuie să menționez că cercetarea proprie realizată

pentru acest articol a reliefat că există prea puține informații despre cei trei inventatori români raportat la importanța invențiilor acestora în istoria înzestrării armatei și jandarmeriei române. Spre exemplu, literatura de specialitate a ignorat aproape cu desăvârșire contribuția lui Haralamb Dimancea la dezvoltarea dotării militare de la acea vreme prin invenția sa, revolverul Dimancea cu regim *double-action*. Mai mult, în lucrarea „Din elita artileriei”, avându-i ca autori pe col. prof. univ. dr. Adrian Stroea și col. (r) Marin Ghinoiu, apărută la Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, în 2012, nici Haralamb Dimancea și nici Marin Orița nu sunt enumerați printre personalitățile marcante ale elitei artileriei românești, fapt cel puțin curios. De altfel, Buescu este tratat pe scurt, în nici jumătate de pagină, invenția sa fiind amintită în câteva rânduri.

Presa scrisă amintește, într-un articol de specialitate intitulat “*O armă uitată și inventatorul ei: căpitan Marin Orița*”¹⁶, despre importanța invenției lui Orița și îi aduce acestuia un elogiu în acest sens, inclusiv prin prezentarea mai multor fotografii ale inventatorului român, ale pistolu-lui-mitralieră Orița și ale schițelor acestuia.

Concluzii

Din această prezentare a traiectului istoric al Jandarmeriei pe parcursul a mai bine de 500 de ani, se poate remarca, sub aspect critic, faptul că existența și activitatea structurilor jandarmeriei din zilele noastre a fost direct dependentă de măsura în care Țările Române au beneficiat de suzeranitate.

În general, timp de mai multe sute de ani, grupările armate destinate ordinii interne au fost echipate cu armamentele ușoare din dotarea infanteriei sau cavaleriei, cu unele mici particularități. Aceste particularități au devenit tot mai importante după anul 1850 (înființarea Jandarmeriei ca structură independentă de alte forțe armate) și s-au cristalizat odată cu reformele introduse de Cuza. Abia în perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza, prin formarea Principatelor Unite și statutul internațional aparte (formând un spațiu geopolitic de confluență al marilor puteri, dintre care în special Imperiul Otoman și Imperiul Țarist) pe care aceste principate l-au avut, s-a putut trece la înzestrarea jandarmeriei cu tehnică de luptă de ultimă generație, operându-se modernizări sub toate aspectele, inclusiv

¹⁶ [35]

în materie de organizare și mod de funcționare în diverse situații de luptă. Venirea Principelui Carol I și trecerea ulterioară a Principatelor Unite la statutul oficial de Regat (1881) au însemnat aplicarea unui set de reforme și mai ales aducerea de noi componente în înzestrare. Între anii 1866 și 1867 s-au făcut mari eforturi pentru completarea înzestrării noilor forțe armate române cu armament de ultimă generație.

Contextul istoric și maniera în care au funcționat grupările armate românești destinate ordinii interne au fost elemente hotărâtoare pentru evoluția tehnologică a dotării Jandarmeriei. Astfel, din păcate, acest segment al înzestrării a fost preponderent tributar presiunilor politice făcute de marile puteri față de care România era într-un fel sau altul supusă.

Spre exemplu, cadrul geopolitic (între liniile frontului de est și ale celui de vest) și contextul istoric (Primul Război Mondial) au marcat dotarea României, nicidecum politica judicioasă a guvernelor române. Dovadă în acest sens stă și faptul că în perioada interbelică Regatul României nu face mare lucru în privința înzestrării forțelor armate. Abia către finele perioadei interbelice, sub presiunile exercitate de statele occidentale care se pregăteau de război, România începe să se înarmeze mai serios, fiind create și operaționalizate (1937–1940) primele mari fabrici autohtone de armament, însă dotarea (incluzând Jandarmeria) s-a realizat preponderent grație contextului și ajutorului primit de la aliații din război.

După cel de al II-lea Război Mondial, România își pune realmente bazele unei industrii proprii de armament. Înzestrarea forțelor armate (inclusiv a acelor destinate apărării și ordinii interne) cade în cea mai mare pondere în sarcina industriei naționale, dar și a ajutorului acordat de URSS. Astfel, în perioada 1965–1989 statul roman a fost capabil în cea mai mare măsură, din întreaga sa istorie cunoscută, să își asigure necesarul în tehnică de luptă și calificarea personalului combatant. În perioada respectivă nu s-a înregistrat în mod neapărat o particularizare a Jandarmeriei față de restul forțelor armate din perspectiva armamentului și echipamentelor, căci dotarea și instrucția Jandarmeriei au cuprins foarte multe elemente comune cu acelea specifice Armatei. Diferențele s-au remarcat mai mult din perspectiva destinației/misiunilor și a manierei de acțiune.

Abia după anul 2000 au început să apară diferențe majore în ce privește dotarea, căci activitățile specifice Jandarmeriei solicită în pondere tot mai mare existența unor echipamente cu totul specializate, acestea fiind destinate unor misiuni specifice precum: împrăștierea manifestațiilor

turbulente; detectarea și contracararea unor amenințări hibride; detectarea și anihilarea unor încărcături pirotehnice în mediul civil, populat; intervenția militară desfășurată în spații dens populate; identificarea și neutralizarea persoanelor periculoase care sunt ascunse în zonele dens populate, dar fără a pune în pericol viața și patrimoniul inocenților, contracararea acțiunilor neconvenționale NBC etc.

În ceea ce privește modalitatea de înzestrare a Jandarmeriei în zilele noastre, aceasta reprezintă o chestiune controversată, deoarece în mare parte tehnica de luptă și echipamentele sunt achiziționate din străinătate, potrivit schemelor considerate politic corecte, fiind în mică măsură întrebuițată capacitatea latentă a industriei românești de profil.

Un alt aspect îngrijorător este acela că, în ultimii ani, electronica și aparatura automatizată (drone, diverși roboți capabili de participarea în misiuni de luptă, aparate automate destinate detectării persoanelor ascunse, explozivilor, altor substanțe interzise sau a drogurilor, aparatură automatizată destinată deminării, nano-dispozitive cu diverse aplicații etc.) au căpătat un rol tot mai important, iar România și-a dezvoltat prea puțin capacitățile industriale în aceste domenii de graniță.

Revenind la personalitățile istorice determinante în evoluția înzestrării militare a forțelor armate române destinate afacerilor interne, reiterez că încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, trupele Jandarmeriei erau dotate într-o anumită măsură cu armamente și muniții proiectate și produse de inginerii autohtoni, iar acest aspect este cel mai adesea uitat sau trecut cu vederea, atenția istoricilor concentrându-se mai mult asupra evenimentelor istorice, faptelor de arme etc. Drept dovadă, există foarte puține informații în literatura de specialitate sau în sursele de mass-media, inclusiv cele online, cele existente fiind greu de identificat, despre cei trei inventatori români Buescu, Dimancea și Orița, personalități marcante ale elitei artileriei românești raportat la importanța invențiilor acestora în istoria înzestrării forțelor armatei și jandarmeriei române.

Astfel, sub aspectul dotării trupelor de Jandarmi din perioada 1877–1945, cei trei inventatori români (Vasile Buescu, Haralamb Dimancea și Marin Orița) au avut merite deosebite pentru faptul că au propus noi soluții tehnologice, au proiectat și realizat armamente individual portative de dimensiuni reduse și destinate unor largi categorii de utilizatori, au îmbunătățit diverse modele de arme existente deja în producție, au simplificat procesul de fabricație, la costuri reduse de materii prime și manoperă și au

încercat (și în cea mai mare parte a cazurilor au și reușit, cu excepția cazului lui Haralamb Dimancea și a activității sale de inventică și producție experimentală) să pună la punct modele care să fie compatibile producției de mare serie în condițiile precare ale industriei românești de la acea vreme.

Bibliografie:

Bibliografia consultată:

- [1] Bălcescu, N., *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul vol.1*, Ed. Tineretului, București, 1965.
- [2] Bălcescu, N., *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul vol.2*, Ed. Tineretului, București, 1967.
- [3] Bălcescu, N., *Puterea armată și arta militară la români* (cu studiu selectiv, selecția textelor și glosar întocmite de Anatol Ghermanschi), Editura Militară, București, 1990.
- [4] Georgescu, D.I., *Răsboaiele lui Ștefan cel Mare și ale lui Mihaiu Viteazul*, Tipografia și Librăria G.N. Vlădescu și Fiul, Câmpulung Muscel, 1926.
- [5] Giurescu, C., *Probleme controversate în istoriografia română*, Editura Albatros, București, 1977.
- [6] Iorga, N., *Istoria lui Ștefan cel Mare*, Editura Militară, București, 1985.
- [7] Oroveanu, M., T., *Istoria dreptului românesc și evoluția instituțiilor constituționale*, Editura Cerma, București, 1992.
- [8] Rotaru J., Konig C., Duțu Alx. (coordonatori) și colectivul de autori Ardeleanu E., Ciobanu N., Dobre D., Ichim E., Konig C., Oșca Alx., Otu P., Pentelescu A., Trache M., *Armata română în cel de-al Doilea Război Mondial*, Editura Meridiane, București, 1995.
- [9] Scafeș C. I., Șerbănescu H.VI., Scafeș I., Andonie C., Dănilă I., Avram R., *Armata Română 1941–1945*, Editura RAI, București, 1996.
- [10] Sergheev, V.,S., *Istoria Greciei antice* (traducere din lb. rusă), Editura de stat, București, 1951.
- [11] Vlădescu, C., M., *Uniformele armatei române de la începutul secolului al XIX-lea până la victoria din mai 1945*, Editura Meridiane, București, 1977.

Bibliografia temei:

- [12] Dobre, F.; ș.a., *Trupele de securitate (1949–1989)*, Editura Nemira, București, 2004.
- [13] Cearapin, T., Serîțan, G., Burcin O., Pișleag, Ț., Georgescu, D., *Istoria Jandarmeriei Române*, Editura Bren, București, 2004.

- [14] Cristache, Gh., *Formațiuni populare românești 1800–1830*, Editura Militară, București.
- Mihalache, V., D.; Suci, I., P., *Istoria Jandarmeriei Române (1850–2000)*, Editura Sylvi, București, 2000.
- [15] Mihalache, V., D.; Suci, I., P., *Din istoria legislației Jandarmeriei Române*, Editura Societății Tempus, București, 1995.
- [16] Mihalache, V., D.; Suci, I., P., *Pagini dintr-o istorie nescrisă, 1850–1949*, Editura Ministerului de Interne, București, 1993.
- [17] Olteanu, C., *Evoluția structurilor ostășești la români*, Editura Militară, București, 1986.
- [18] Olteanu C., Ceașescu I., Mocanu V., Tucă F., Stoean Gh., *Cronica participării armatei române la războiul pentru independență 1877–1878*, Editura Militară, București, 1977.
- [19] Pascu Șt., *România în anii celui de-al Doilea Război Mondial* vol.1–3, Editura Militară, București, 1989.
- [20] Romanescu, Gh., *Oastea română de-a lungul veacurilor*, Ed. Militară, București, 1976.
- [21] Romanescu Gh., Gheorghe Tudor, Mihai Cucu, Ioan Popescu, *Istoria infanteriei române*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
- [22] Scafeș C., Șerbănescu H., Andonie C., Scafeș I., *Armata română în războiul de independență 1877–1878*, Editura Sigma, București, 2002.
- [23] Stroe A., Ghinoiu M., Băjenaru Gh., Barbu F., Dănilă O., *Enciclopedia artileriei române*, Editura Centrul Tehnic-Teritorial al Armatei, București, 2014.
- [24] Șuță I., *Istoria infanteriei române*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003.
- [25] Van Hogg I., Weeks J., *Pistols of the World: The Definitive Illustrated Guide to the World's Pistols and Revolvers* (ediția a 3-a), Editura Arms & Armour Press, Londra, 1992.

Bibliografia temei – legislație (selectivă) în domeniul cercetat:

- [26] Legea 912/23.03.1929 pentru *Organizarea Jandarmeriei Rurale*.
- [27] Legea 80/11.07.1995 privind *Statutul cadrelor militare*.
- [28] Legea 218/2002 privind *Organizarea și funcționarea Poliției Române*.
- [29] Legea 218/2003 privind *Aprobarea participării Jandarmeriei Române, ca membru cu drepturi depline, la Asociația Forțelor de Poliție și Jandarmerie*.
- [30] Legea 535/25.11.2004, privind *Prevenirea și combaterea terorismului*.
- [31] Legea 550/29.11.2004 privind *Organizarea și funcționarea Jandarmeriei Române*.

Surse internet (selectiv):

- [32] Comisia de Istorie Militară din cadrul Academiei Militare, *Istoria Militară a Poporului Român* vol.VI, Editura Militară, București, 1989.
- [33] Kynoch Company, *The Kynoch Journal*, Birmingham, 1899.
- [34] Kynoch Company, *Under Five Flags. The Story Of Kynoch Works 1862–1962*, Editura Kynoch Press, Birmingham, 1962.
- [35] Popescu G., *O armă uitată și inventatorul ei: căpitan Marin Orița*, articol publicat de la data de 02.08.2016, la adresa <https://www.romania-actualitati.ro/galerie/o-arma-uitata-si-inventatorul-ei-capitan-marin-orita-id86758.html>
- [36] Revista „Gazette des Armes” nr. 417/februarie 2010, în articolul *Les Reichsrevolvers réglementaires modèle 1883*.
- [37] Ministerul Forțelor Armate, *Desenele uniformelor militarilor forțelor armate ale Republicii Socialiste România*, Editura Militară, București, 1968.
- [38] <http://www.jandarmeriaromana.ro/repere-istorice>
- [39] <https://www.romania-actualitati.ro/galerie/o-arma-uitata-si-inventatorul-ei-capitan-marin-orita-id86758.html>
- [40] <https://colectionaruldeistorie.ro/arme-de-infanterie-germania-pistoalele-mitraliera-mp38-si-mp-40/>
- [41] <https://www.forgottenweapons.com/submachine-guns/danuvia-39m/>
- [42] <https://www.luggerforum.com/threads/romanian-military-pistols-revolvers.21428/#lg=thread-21428&slide=8>
- [43] https://www.reddit.com/r/ForgottenWeapons/comments/o47pwl/the_revolverul_buescu_m1876
- [44] <https://www.thefirearmblog.com/blog/2022/04/27/wheelgun-wednesday-gatling-gun/>
- [45] <https://www.romania-actualitati.ro/galerie/o-arma-uitata-si-inventatorul-ei-capitan-marin-orita-id86758.html>